

Valtiovarainvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta (VNS 6/2018 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sivistysvaliokunnalle.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostossa.

Asiantuntijat

Sivistys- ja tiedejaosto on kuullut:

- johtaja Tiina Kivisaari, opetus- ja kulttuuriministeriö
- yksikön päällikkö, finanssineuvos Tanja Rantanen, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Tero Tyni, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Mirka Meres-Wuori, liikenne- ja viestintäministeriö
- neuvotteleva virkamies Elina Rydman, sisäministeriö
- asiantuntija Mari Miettinen, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- ylitarkastaja Sanna Leinonen, Poliisihallituksen arpajaishallinto
- pääsihteeri Minttu Korsberg, Valtion liikuntaneuvosto
- lakimies Henriikka Rosti, Liikenne- ja viestintävirasto
- opetus- ja kulttuuriyksikön johtaja Terhi Päivärinta, Suomen Kuntaliitto
- liikuntajohtaja Martti Merra, Espoon kaupunki
- palvelujohtaja Ari Karimäki, Jyväskylän kaupunki
- liikuntajohtaja Niina Epäily, Oulun kaupunki
- koulutus- ja kehittämisjohtaja Anne-Mari Jussila, UKK-instituutti
- erityisasiantuntija Ilmari Nalbantoglu, Suomen Olympiakomitea
- varatoimitusjohtaja Velipekka Nummikoski, Veikkaus Oy
- puheenjohtaja Esa Koivisto, Koovee ry
- toiminnanjohtaja Kristiina Jakobsson, Koululiikuntaliitto
- apulaispääsihteeri Timo Huttunen, Suomen Palloliitto ry

Valiokunnan lausunto VaVL 14/2018 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Nyt käsiteltävänä olevan ensimmäisen liikuntapoliittisen selonteon tavoitteena on tuoda esille liikunnan yhä laajempi ja monipuolisempi merkitys yhteiskunnassa ja luoda pohjaa 2020-luvun liikuntapolitiikalle. Selonteko on tarkoitettu strategiseksi ja yhteiskuntapoliittiseksi asiakirjaksi, eikä siinä sen vuoksi käsitellä avustus-, rakentamis- tai muidenkaan liikuntapolitiikan lohkojen yksityiskohtaisia kysymyksiä.

Selonteon punaisena lankana on fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan nivominen mahdollisimman luontevaksi osaksi ihmisten päivittäistä toimintaympäristöä ja elämää. Muita liikuntapoliittisia painoituksia ovat liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntaolosuhteiden tukeminen, laajan ja monipuolisen liikunnan kansalaistoiminnan tukeminen sekä huippu-urheilun tuen kasvattaminen.

Valtiovarainvaliokunta on tarkastellut selontekoa erityisesti valtiontalouden ja julkisen talouden lyhyen, mutta erityisesti pidemmän aikavälin vaikutusten kautta.

Liikkumattomuuden kustannuksista

Selonteon ja siihen liittyvän tausta-aineiston mukaan tutkimusnäyttö osoittaa kiistatta, että fyysinen aktiivisuus lisää terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä. Kuitenkin suurin osa aikuisista viettää valtaosan valvellaoloajastaan paikallaan, istuen tai makuulla, ja vain noin joka neljäs 20–89-vuotias kansalainen harrastaa terveyden kannalta riittävästi kestävyysliikuntaa. Alakouluikäisistä lapsista noin puolet liikkuu liikuntasuosittelun mukaisesti, mutta yhdeksäsluokkalaisten enää alle 20 prosenttia. Fyysisesti passiivinen elämäntapa on nousemassa maailmanlaajuisesti kansanterveydelliseksi ongelmaksi, sillä liikkumattomuus on WHO:n mukaan jo neljänneksi merkittävin riskitekijä elintapasairauksien aiheuttamisessa kuolemantapauksissa.

Selonteon mukaan liikkumattomuus aiheuttaa yhteiskunnalle merkittäviä kustannuksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Lyhyen aikavälin suoriksi terveydenhuollon vuosittaisiksi kustannuksiksi on arvioitu noin 600 milj. euroa vuodessa, joka on 3 prosenttia Suomen terveydenhuollon kokonaiskustannuksista. Liikkumattomuus aiheuttaa myös muita kustannuksia, kuten sairauspoissaoloista aiheutuvaa tuottavuuden alenemista ja menetettyjä elinvuosia. Kun nämä kustannukset lasketaan mukaan, liikkumattomuuden kustannuksiksi arvioidaan laskentatavasta riippuen 3,2–7,5 mrd. euroa vuodessa.¹

Vaikka käytettäisiin pienimmän kustannuksen (3,2 mrd. euroa) tuottavaa laskentamallia, liikkumattomuuden yhteiskunnallisten kustannusten säästöpotentiaali on joka tapauksessa erittäin suuri. Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisääminen on siten perusteltua ja tärkeää kaikissa ikäluokissa ja kaikilla elämänalueilla. Tämä on erityisen tärkeää tilanteessa, jossa väestön ikääntyminen lisää merkittävästi julkisen talouden menopaineita. Em. julkaisun mukaan pelkästään terveydenhuollon suorien kustannusten on arvioitu kasvavan 58 prosenttia vuoteen 2040 mennessä verrattuna vuoden 2014 kustannuksiin.

---

¹ VN:n selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018

Valiokunnan lausunto VaVL 14/2018 vp

Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisääminen keskiöön

Edellä todettuun viitaten valiokunta pitää perusteltuna, että terveyden ja liikunnan edistäminen nostetaan vahvasti esille seuraavassa hallitusohjelmassa käynnistämällä nimenomainen liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden edistämiseen tähtäävä poikkihallinnollinen ohjelma. Sen keskiössä tulee olla kansanterveyttä edistävän liikunnan lisääminen ja sellaisten ratkaisujen edistäminen, jotka kannustavat ihmisiä tekemään fyysistä aktiivisuutta suosivia valintoja.

Muutoksen aikaansaaminen edellyttää mm. yhdyskuntasuunnittelun ja rakentamisen kehittämistä liikkumista tukevaan suuntaan. Liikkumattomuushaasteen ratkaisemisen kannalta avainasemassa ovat myös niiden organisaatioiden ja yhteisöjen toimintakulttuurit, joissa ihmiset viettävät suurimman osan päivästä. Tämä tarkoittaa liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisäämistä mm. varhaiskasvatuksessa, kouluissa, puolustusvoimissa, työelämässä sekä vanhusten arjessa ja hoidossa. On myös tärkeää, että liikuntaa koskevat tavoitteet ja suositukset eivät ole liikuntaa harastamattomalle liian haastavia vaan että ne kannustavat lisäämään fyysistä aktiivisuutta.

Valiokunta painottaa tässä yhteydessä erityisesti lasten ja nuorten liikunnan edistämistä, sillä liikuntatottumukset syntyvät jo varsin varhaisessa vaiheessa. Lapsuuden ja nuoruuden liikunnalla on siten kauaskantoisia seurauksia niin terveyden ja hyvinvoinnin kuin myös koulutuksen ja työurien näkökulmasta.

Myös terveydenhuollossa tulee entistä selkeämmin korostaa liikkumisen merkitystä osana ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa ja myös monien sairauksien hoitoa. Liikunnallisen elämäntavan yleistyminen ja fyysinen aktiivisuus vähentäisivät em. julkaisun mukaan myös ikääntyvän väestön vuotuisia koti- ja laitoshoidon kustannuksia sekä pysyvän laitoshoidon tarvetta. Ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa ja liikuntaneuvontaa tulee siksi kehittää määrätietoisesti ja kattavasti kaikissa ikäluokissa. Näin voidaan hillitä paitsi kustannusten kasvua kaventaa myös terveyseroja ja parantaa elämänlaatua ja hyvinvointia.

Valiokunta pitää hyvänä selontekoon sisältyvää ehdotusta liikuntapolitiikan koordinaatioelimestä, jossa olisi edustus ao. ministeriöistä ja tarpeen mukaan myös muista tahoista. Tämä toimielin huolehtisi poikkihallinnollisen yhteistyön vahvistamisesta ja liikuntavaikutusten huomioon ottamisesta eri hallinnonaloilla ja toiminnoissa. Valiokunnan mielestä on kuitenkin syytä arvioida, onko opetus- ja kulttuuriministeriö tarkoituksenmukaisin taho vetämään tällaista toimintaa, sillä vähän liikkuvien aktivointi ei useinkaan liity urheilu- ja liikuntapolitiikkaan. Kyse on suurelta osin mm. yhdyskuntasuunnittelusta, kaavoituksesta, rakentamisesta, kansalaisten elintavoista sekä terveyteen, työelämään ja vanhustyöhön liittyvistä kysymyksistä, jolloin poikkihallinnollisen yhteistyön koordinointi sopisi ehkä luontevammin valtioneuvoston kanslian tehtäviin.

Liikunnan rahoituksesta ja sen vaikuttavuudesta

Valtion rahoitus liikuntaan perustuu kokonaan rahapelitoiminnan tuottoihin, joista rahoitettava valtion liikuntabudjetti on tällä hetkellä noin 155 miljoonaa euroa vuodessa. Liikuntaa on rahoitettu vuosittain budjettivaroista yleensä vain noin miljoonalla eurolla, joka on suunnattu liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin täydentämään rahapelitoiminnan tuotoilla pääosin rahoit-

Valiokunnan lausunto VaVL 14/2018 vp

tettavia valtionosuuksia. Lisäksi budjettirahoitusta on satunnaisesti suunnattu joihinkin kärkihankkeisiin ja suurten liikuntapaikkojen, kuten Olympiastadionin, rakentamisavustuksiin.

Selonteossa esitetään lisäresursseja liikunnan lisäämiseen mm. varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja varusmiespalveluksessa sekä voimavaroja ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämiseen ja parantamiseen sekä huippu-urheiluun. Myös liikuntapaikkarakentamisessa nähdään lisätuen tarvetta. Jos kaikki esitetyt toimenpiteet toteutettaisiin, lisärahoituksen tarve olisi 2020-luvun alkuvuosiina noin 120 miljoonaa euroa. Pysyvät menolisäykset olisivat tällöin 37,5—44,5 milj. euroa, kertaluonteiset lisäykset 40 milj. euroa ja kolmen vuoden kokeiluhankerahoitus 39—48 milj. euroa. Nämä lisäykset edellyttävät selonteon mukaan liikunnan kokonaisrahoituksen lisäämistä budjettivarojen kautta.

Selonteon mukaan olisi myös tarkoituksenmukaista muuttaa liikuntabudjetin rakennetta siten, että liikuntaa rahoitettaisiin jonkin verran nykyistä enemmän budjettivaroista. Esim. urheilijaeläkkeet maksetaan tällä hetkellä rahapelitoiminnan tuotoista, kun taas taiteilijaeläkkeet rahoitetaan budjettivaroista. Siirtämällä tämänkaltaiset menot budjettirahoituksen piiriin voitaisiin veikkauksen sisällä toteuttaa joitakin selonteossa esiin nostettuja toimia. Selonteossa mainitaan tällaisena esimerkkinä nuorten huippu-urheilijoiden lisätuki.

Valtiovarainvaliokunnan mielestä on perusteltua, että liikunnan rahoitusta vahvistetaan kansalaisten fyysisen aktiivisuuden ja terveyttä edistävän liikunnan edistämiseksi. Samalla on arvioitava, olisiko osa liikuntatoiminnoista tarkoituksenmukaista siirtää budjettirahoituksen piiriin. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että talouskehitys ja julkisen talouden kestävyys asettavat reunaehdot budjettirahoituksen tasolle ja sen korottamiselle, sekä myös siihen, että Veikkauksen tuotto-odotukseen liittyy jatkossa epävarmuutta.

Lisäpanostukset ovat kuitenkin valiokunnan mielestä perusteltuja, sillä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tuo myöhemmin selviä säästöjä, kun korjaavien palvelujen kustannukset vähenvät ja verotulot kasvavat. Muutokset tapahtuvat hitaasti useiden vuosien viiveellä, mutta pitkällä aikavälillä liikunnan kasvun tuomat hyödyt vähentävät julkisen talouden kestävyysvajetta. Valiokunta toteaa, että liikkumattomuuden yhteiskunnalle aiheuttamat kustannukset vastaavat vähintään niitä säästöjä, joita sote-uudistuksella tavoitellaan. Kyse on siten merkittävistä vaikutuksista julkisen talouteen ja sen kestävyYTEEN.

Valiokunta painottaa, että lisäresursseja suunnattaessa on tutkimusnäytön pohjalta varmistettava, että resursseilla saadaan aikaan vaikuttavuutta. On mm. arvioitava, saadaanko lisäresursseilla aikaan liikunnan lisäämistä niissä väestöryhmissä, jotka liikkuvat suosituksia vähemmän. Valiokunta viittaa Valtion liikuntaneuvoston julkaisuun 2013:8, jossa arvioitiin lisäresurssien kohdentumista ja vaikutuksia liikkumiseen hallituskaudella 2007—2011, jolloin valtion liikuntatoimen resurssit kasvoivat noin 40 prosenttia. Liikuntaneuvoston arvion mukaan on tärkeä tunnistaa, että liikuntaan kohdistettujen toimenpiteiden ja odotettujen seurausvaikutusten välillä ei ole suoraviivaista syy-seuraussuhdetta, esimerkiksi niin, että ihmisten liikkuminen lisääntyisi tai huippu-urheilumenestys paranisi automaattisesti, jos rahoitusta lisätään.

Valiokunnan lausunto VaVL 14/2018 vp

On niin ikään tärkeää, että rahoitus on pitkäjänteistä ja että se ei pirstaloidu liian pieniin ohjelma-kokonaisuuksiin eikä lyhytkestoisin hankkeisiin, joiden puitteissa syntyneet uudet käytännöt eivät ehdi juurtua pysyväksi toiminnaksi.

Valiokunta korostaa paitsi tutkitun tiedon tärkeyttä myös tiedolla johtamisen merkitystä toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi. On siksi välttämätöntä kerätä ja hyödyntää yhteismitallista tietoa liikuntapalveluista ja niiden vaikuttavuudesta ja lisätä tätä kautta koko toiminnan tuloksellisuutta. Myös säännöllisin väliajoin toteutettu liikuntabarometri antaa hyvän mahdollisuuden seurata liikuntapalveluiden käyttöä, kehittämistarpeita ja niiden vaikuttavuutta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on myös arvioitu, että tietoa kerätään jo tällä hetkellä paljon (mm. koululaisilta ja liikuntajärjestöiltä), mutta sitä ei analysoida eikä hyödynnetä riittävästi.

Valtiovarainvaliokunta katsoo, että liikunnan rahoitukseen syntyvää liikkumavaraa tulee kohdentaa ensisijaisesti sellaiseen liikuntatoimintaan, joka edistää kansanterveyttä ja sen myötä koko kansantaloutta. Huippu-urheilun tukeminen on perusteltua mm. sen tuomien yhteisöllisten elämysten vuoksi, mutta julkisen talouden näkökulmasta on olennaisempaa huolehtia kansanterveyttä edistävän liikunnan edistämisestä. Valiokunta pitää myös tärkeänä Olympiakomitean roolia terveyden ja arkiliikunnan edistäjänä. Terveyttä edistävän liikunnan tarpeet on otettava huomioon myös siinä vaiheessa, kun arvioidaan veteraanipalveluihin käytettävien rahapelitoiminnan tuottojen tulevaa käyttöä.

Rahapelitoiminnasta ja sen tuotosta

Kuten edellä on todettu, valtion liikuntabudjetti perustuu rahapelitoiminnan tuottoihin. Veikkaus Oy:n rahapelitoiminnasta saatavilla tuotoilla on muutoinkin huomattava yhteiskunnallinen merkitys, sillä esim. vuonna 2017 Veikkaus Oy tilitti valtiolle tuottona noin 1 mrd. euroa.

Rahapelitoiminnan tuottojen käyttö yleishyödyllisiin tarkoituksiin ei ole Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan peruste ylläpitää yksinoikeusjärjestelmää, vaan se voi olla ainoastaan valitun politiikan suotuisa liitännäisseuraus. Käytännössä Veikkaus Oy:n tuotolla on luonnollisesti suuri merkitys valtion budjettitalouden ja edunsaajien näkökulmasta. Pelihaittojen ehkäisemisen rinnalla on siksi tärkeää kehittää Veikkaus Oy:n toimintaa niin, että sen digitaalisen liiketoiminnan kilpailukyky ja tuloutuskyky turvataan mahdollisimman hyvin.

Rahapelien ja arpajaisveron tuoton arvioidaan vähenevän tulevaisuudessa, kun ns. pakollinen tunnistautumisen otetaan käyttöön vuoden 2022 alussa (HaVM 31/2018 vp — HE 213/2018 vp). Asetettavien rajoitusten sisällöstä ja tasosta riippuen pakollisen tunnistautumisen arvioidaan pienentävän Veikkaus Oy:n tuottoa vuositasolla 100—150 milj. euroa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että rahapelihaittojen estämiseksi myös arpajaislain (1047/2001) vastaiseen markkinointiin puututaan aktiivisesti. Veikkaus Oy:llä on yksinoikeus toimeenpanna ja markkinoida rahapelejä Manner-Suomessa, mutta esim. TV- ja radiokanavilla ja internetsivustoilla esiintyy runsaasti ulkomaisten rahapelien mainontaa. Valiokunta pitää hyvänä, että marraskuussa 2018 hyväksytyn audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan direktiivin johdantokappale 10 selkiyttää jäsenvaltioiden mahdollisuuksia puuttua rajat ylittävään rahapelien markkinointiin. Tämän lisäksi kesäkuussa 2018 voimaan tullut laki sähköisen viestinnän palveluista (68/2018)

Valiokunnan lausunto VaVL 14/2018 vp

antaa mahdollisuuden ohjelmistotoimiluvan peruuttamiseen osaksi tai kokonaan, jos toimiluvan haltija on toistuvasti ja vakavasti rikkonut esim. arpajaislain mukaista rahapelien markkinointikieltoa. Valiokunta painottaa, että näitä sekä lainsäädännön suomia muita valvonta- ym. keinoja on käytettävä tehokkaasti lainvastaisen toiminnan torjumiseksi. Tämä edellyttää myös tiivistä yhteistyötä eri viranomaistahojen kesken.

Valiokunta pitää niin ikään tärkeänä, että mahdollisuudet ns. blokeerauksen käyttöönottamiseen selvitetään. Saadun selvityksen mukaan sisäministeriössä on käynnissä selvitystyö, jonka yhteydessä selvitetään tekniset keinot ja niiden toteuttamiseen vaadittavat säädösmuutokset, joilla esitetään muun kuin Veikkaus Oy:n sähköisesti välitettävien rahapelien pelaaminen Manner-Suomen alueella. Selvitystyön taustalla on mm. tavoite ehkäistä rahapelien haittoja ja estää rahapeleihin liittyvät väärinkäytökset ja rikokset. Saadun selvityksen mukaan monet Euroopan maat käyttävät jo erilaisia teknisiä estotoimia muista maista tulevan rahapelitarjonnan estämiseksi.

Kunnat liikuntapalveluiden tuottajina

Liikuntatoimi rakentuu vahvasti kuntien toimintaan, sillä kunnat ovat vastuussa kuntalaisten liikuntapalveluiden järjestämisestä. Vuositasolla kuntien panostus liikuntapalveluihin on yhteensä noin 750 milj. euroa eli noin viisi kertaa valtion rahoitusta enemmän.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille huoli siitä, onko kunnilla maakunta- ja sote-uudistuksen jälkeen riittävästi kannusteita panostaa terveyden edistämiseen, kun vastuu sosiaali- ja terveystoimista siirtyy maakunnalle.

Valiokunta painottaa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yksi tärkeimmistä kuntien ja maakuntien yhteisistä tehtävistä. Sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä on siksi huolehdittava siitä, että liikuntaneuvonnan palveluketjut toimivat saumattomasti. On myös tärkeää, että valtionosuusjärjestelmään sisältyy jatkossa uusi kriteeri, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin (ns. hyte-kerroin), joka on suunniteltu korvaukseksi kunnan asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvistä kustannuksista. Kunta voi näin omilla toimillaan vaikuttaa tämän valtionosuuden lisäosan saamiseen ja suuruuteen.

Valiokunta pitää selonteon tavoin tärkeänä, että liikunta mielletään kaikissa kunnissa kunnan menestystekijäksi ja kuntalaisten hyvinvoinnin tärkeäksi osatekijäksi. Terveyttä edistävän liikunnan tulisi sisältyä myös kuntien strategiaan linjauksiin, jolloin liikunnan edistämiseen liittyvät näkökohdat olisivat läpileikkaava lähtökohta kaikessa kunnallisessa päätöksenteossa. Valiokunta muistuttaa myös siitä, että terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan kunnan on jokaisella valtuustokaudella laadittava hyvinvointikertomus.

On myös tärkeää, että kuntien hyviä käytäntöjä ja innovaatioita hyödynnetään laaja-alaisesti koko kuntakentällä ja että esim. liikuntabarometrin avulla seurataan kunta- ja aluekohtaista kehitystä. Tämä kannustaisi kuntia liikuntapalveluiden parantamiseen ja kuntien välisten erojen kaventamiseen.

Valiokunnan lausunto VaVL 14/2018 vp

Liikuntapaikkarakentaminen

Valtio tukee liikuntapaikkarakentamista noin 30 miljoonalla eurolla vuodessa, josta vajaa kolmannes ohjataan aluehallintovirastoille pienten liikuntapaikkahankkeiden tukemiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää tukea noin 30 hankkeelle, mutta hakemuksia tulee noin kolminkertainen määrä tähän verrattuna. Käytännössä kunnat vastaavat valtaosin liikuntapaikkojen rakentamisesta ja ylläpitämisestä: esim. v. 2017 kunnat investoivat liikuntapaikkoihin 190 milj. euroa. Vaikka valtion tuki on pieni kuntien panostuksiin nähden, sillä on kuitenkin usein ratkaiseva vaikutus rakentamis- tai peruskorjaushankkeen käynnistymiseen.

Selonteon mukaan liikuntapaikkarakentamisen lisätuen tarpeeksi arvioidaan 10—15 miljoonaa euroa vuodessa, minkä lisäksi 2020-luvun alussa tarvittaisiin budjettivaroista noin 20 miljoonan euron suuruinen kertaluontoinen lisäpanostus korjausvelan hoitamiseen. Selonteon linjausten mukaan liikuntapaikkarakentamisen tuki ohjataan ensisijaisesti kuntien hankkeisiin, mutta myös muuta kunnan liikuntapaikkatarjontaa tukeviin hankkeisiin. Muina linjauksina mainitaan mm. tuen kohdentaminen ensisijaisesti laajoja käyttäjäryhmiä ja omatoimista liikuntaa palveleviin hankkeisiin, mutta myös mm. huippu-urheilua sekä suurtapahtumien järjestämistä tukeviin hankkeisiin.

Valiokunta pitää selonteon linjauksia kannatettavina ja nostaa erityisesti esille lähiliikuntapaikkojen merkityksen laajojen väestöryhmien liikunnan lisäämisessä. Lähiliikuntapaikka on helpos- ti esim. kävellen tai pyöräillen saavutettavissa, mikä madaltaa liikkumisen kynnystä ja vähentää matkustamiseen käytettyä aikaa, kustannuksia ja autoliikenteen aiheuttamia päästöjä. Myös kävely- ja pyörätiet ovat tärkeitä ja käytetyimpiä lähiliikuntapaikkoja, mikä tulee ottaa huomioon kaikessa alue- ja maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa sekä kevyen liikenteen väylien ympärivuotisessa ylläpidossa. Kävely- ja pyöräteiden kehittäminen edistää myös osaltaan Suomen ilmastotavoitteiden toteutumista.

Valiokunta painottaa liikuntatilojen monikäyttöisyyttä, suurta käyttöastetta sekä sitä, että ne toteutetaan energiatehokkaalla ja ilmastohaasteet huomioon ottavalla tavalla. Mm. koulujen liikuntatilat ja piha-alueet on saatava koulupäivän ulkopuolella kuntalaisten tehokkaaseen käyttöön ja lisättävä näin liikuntapaikkojen nykyistä käyttöastetta.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että yksittäisten kuntien hankkeiden tukemisen rinnalla on syytä tarkastella myös alueellisten hankkeiden vaikuttavuutta. Erityisesti väestökehitykseltään taantuvilla alueilla tarvitaan kuntarajat ylittävää yhteistyötä asukkaiden liikuntamahdollisuuksien ylläpitämiseen.

Kuten selonteossa mainitaan, liikuntapaikkarakentamisen vauhdittamiseksi ja lisäämiseksi on perusteltua luoda myös vaihtoehtoisia rahoitusmalleja. Samalla on kuitenkin huolehdittava siitä, että liikkumisen hinta pysyy kohtuullisena yksityisten toimijoiden kanssa tehtävistä rahoitus- ja yhteistyömalleista huolimatta.

Valiokunnan lausunto VaVL 14/2018 vp

Harrastamisen hinta

Lapsille ja nuorille on tarjolla paljon harrastuksia ja liikuntamahdollisuuksia, joihin pääsee mukaan ilmaiseksi tai hyvin edullisesti. Myös lähes kaikki kunnat tarjoavat liikuntapaikat alle 18-vuotiaiden käyttöön ilmaiseksi tai erittäin edullisesti, minkä lisäksi kunnat järjestävät myös ilmaisia kokeilemisen ja harrastamisen mahdollisuuksia.

Tehtyjen selvitysten mukaan liikunnan harrastaminen on kuitenkin kallistunut erityisesti urheiluseuroissa, mikä liittyy suurelta osin lasten ja nuorten liikuntaharrastusten laatuvaatimusten kasvuun. Harrastamisen intensiteetti on kasvanut, toiminnan organisointi ja valmennus ovat ammatimaistuneet sekä harrastamisen olosuhteet ja harrastamisvälineet kehittyneet ja kallistuneet. Eril-
lisistä kustannusten kasvuista voi syntyä monille perheille niin suuri kustannuserä, että se estää lapsen liikunnan harrastamisen ohjatussa seuratoiminnassa. Usean liikuntalajin harrastaminen kilpailumielessä on tullut mahdottomaksi jo 11—14-vuotiaille. (Puronaho; OKM:n julkaisuja 2014:5).

Julkisen sektorin näkökulmasta on erittäin tärkeää huolehtia siitä, että avustuspolitiikkaan sisältyvillä kriteereillä ohjataan lajiliittoja ja seuroja huolehtimaan siitä, että ne järjestävät kilpaurheilun lisäksi kaikille avointa matalan kynnyksen harrastustoimintaa.

Erityisen tärkeää on saada mukaan ne lapset ja nuoret, jotka tarvitsevat erityistä tukea liikunnan harrastamiseksi, sekä huolehtia siitä, että harrastamisen kustannukset ovat kohtuullisia kotikunnasta riippumatta. Valiokunta viittaa myös asiantuntijakuulemisessa esitettyyn arvioon, jonka mukaan Islannissa lasten ja nuorten hyvinvointi on parantunut mm. seuratoiminnan tukea lisäämällä, mikä on nostanut fyysistä kuntoa myös väestötasolla.

Myös eri toimijoiden (mm. kunnat, koulut, järjestöt, seurat) on syytä tehdä tiivistä yhteistyötä lasten ja nuorten monipuolisten harrastusmahdollisuuksien luomisessa ja myös niiden hintaan liittyvässä päätöksenteossa. Kuten opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä (OKM:n julkaisuja 2016:19) on ehdottanut, valtion, kuntien, järjestöjen ja seurojen tulisi arvioida päätöksensä kustannusvaikutuksia yksittäisen harrastajan ja perheiden näkökulmasta, koska muuten kustannusten kokonaisuus kasvaa hallitsemattomaksi perheiden eli maksajan näkökulmasta.

Seuratoiminnan kannalta on keskeistä, että avustusjärjestelmä on toimiva ja että se tukee liikunnan edistämistä. Valiokunta onkin tyytyväinen, että opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt avustusjärjestelmän kehittämistyön, jonka tavoitteena on selkeyttää ja yksinkertaistaa avustuskriteereitä, vähentää hallintotyötä ja luoda järjestelmään läpinäkyvyyttä ja pitkäjänteisyyttä. On myös perusteltua kehittää avustusjärjestelmää yleisavustuspainotteisempaan suuntaan. Valiokunta pitää niin ikään tärkeänä, että avustusten käyttöä ja toiminnan vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan sekä huolehditaan siitä, että avustukset kohdentuvat varsinaisen toiminnan toteuttamiseen.

Valiokunta korostaa muutoinkin seuratoiminnan merkitystä, sillä liikunta- ja urheilutoiminta rakentuu pitkälti monipuolisen järjestökentän varaan, joka on näin merkittävä väestön liikuttaja. On siksi tärkeää, että järjestöt ja seurat pystyvät jatkossakin ylläpitämään ja kehittämään elinvoimaista, monipuolista, yhdenvertaista ja tasa-arvoista kansalaistoimintaa. Tämä edellyttää myös

Valiokunnan lausunto VaVL 14/2018 vp

vahvaa vapaaehtoistoimintaa sekä hyvää yhteistyötä kuntien kanssa mm. liikuntapaikkojen käyttöä ja vuokria koskevissa kysymyksissä.

Lisäksi valiokunta painottaa koulupäivän yhteydessä tapahtuvan harrastustoiminnan tukemista ja sen johdonmukaista kehittämistä. Koulujen järjestämä kerhotoiminta sekä muu harrastustoiminta on matalan kynnyksen säännöllistä ja maksutonta toimintaa, jota oppilaiden on helppo jäädä harrastamaan. Se tavoittaa koko ikäluokan ja tarjoaa hyvän mahdollisuuden tutustua uusiin harrastuksiin.

Yhteenveto

Valtiovarainvaliokunta korostaa, että julkisen rahoituksen lisääminen liikuntaan on perusteltua väestön liikunnan lisääntymisen kautta tulevilla säästöillä erityisesti terveystoimissa ja näin julkisen talouden kestävyysvajeen vähentämisessä. Lisäresursseja suunnattaessa on siksi erityisen tärkeä arvioida toimenpiteiden vaikuttavuutta fyysisen aktiivisuuden ja liikkumisen määrään.

Valiokunta painottaa myös Veikkaus Oy:n toiminnan turvaamista sekä aktiivista puuttumista ulkomaisten peliyhtiöiden laittomaan toimintaan ja tätä kautta mahdollisuutta pelihaittojen vähentämiseen. Valiokunta ehdottaa asiaa koskevaa kannanottoa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Valtiovarainvaliokunta esittää,

että sivistysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Veikkaus Oy:n toiminnan turvaamiseksi puuttumalla aktiivisesti ulkomaisten peliyhtiöiden laittomaan toimintaan Manner-Suomessa ja vähentämällä näin nykyistä tehokkaammin rahapelihaittoja.

Helsingissä 15.2.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Timo Kalli kesk
varapuheenjohtaja Ville Vähämäki ps
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Kauko Juhantalo kesk
jäsen Toimi Kankaanniemi ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Kari Kulmala sin

Valiokunnan lausunto VaVL 14/2018 vp

jäsen Elina Lepomäki kok (osittain)
jäsen Mats Nylund r
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd (osittain)
jäsen Antti Rantakangas kesk
jäsen Markku Rossi kesk
jäsen Maria Tolppanen sd
jäsen Kari Uotila vas
jäsen Pia Viitanen sd
varajäsen Lasse Hautala kesk
varajäsen Reijo Hongisto sin (osittain)
varajäsen Emma Kari vihr
varajäsen Eero Reijonen kesk
varajäsen Raija Vahasalo kok
varajäsen Juhana Vartiainen kok (osittain)
varajäsen Harry Wallin sd (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko